

ЕКОНБИЗ 2013

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

Мастер студиј

ЕКОНБИЗ 2013 – INTERNATIONAL SCIENTIFIC SYMPOSIUM
Master Studies

Бато Станић, Светлана Пајић, Марија Крсмановић

УТИЦАЈ САВРЕМЕНИХ ИНФОРМАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА НА РАЗВОЈ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА

Савремене информационе технологије (ИТ) донијеле су један, сасвим нови аспект пословања, а сходно томе, утицале су и на повећање глобализације тржишта и економских регионализација, чега смо и сами свјedoци. У овом раду, пажња ће бити посвећена прије свега позитивним странама савремених информационих технологија (успостављање нових пословних веза између компанија, ефикасније одвијање пословних трансакција, смањење трошкова куповине и продаје, велика расположивост информација итд.) и њиховом утицају како на развој предузећа, прије свега малих и средњих, тако и на развој привреде, односно, друштва у цјелини. Посебна пажња биће посвећена електронском маркетингу и промјенама које је он изазвао у сфери економије. Овим радом извешће се закључак да информационе технологије (ИТ), са свим својим технолошким могућностима, пружају одговор на све веће и комплексније захтјеве тржишта.

THE IMPACT OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES ON THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Modern information technologies (IT) have adopted a quite new aspect of the business and consequently affected the increasing globalization of markets and economic regionalization, which we ourselves have witnessed . In this work, attention will be devoted to primarily positive aspects of modern information technologies (establishing new business relations between companies, conduct business transactions efficiently , reducing the cost of buying and selling, high availability of informations, etc.) and their impact on the development of enterprises, especially small and medium-sized enterprises, and the development of the national economy, apropos, society as a whole. Special attention will be paid to e-marketing and the changes it caused in the economic sphere. This work will be performed finding that information technologies (IT), with all its technological capabilities , provide a response to the growing and complex demands of the market.

***

Јелена Лукић

IMUNIZACIJA KAO STRATEGIJA PASIVNOG UPRAVLJANJA OBVEZNICAMA

Ulaganje u obveznice, u vrijeme oscilacija kamatnih stopa može uzrokovati promjene dobiti i likvidnosti, jer one direktno utiču na konačnu vrijednost uloženih sredstava. Zato, prilikom ulaganja u obveznice, banke moraju pored osnovnih osobina u obzir uzeti i izvedene mjere njene osjetljivosti na promjene tržišnih kamatnih stopa. Opšte prihvaćene mjere koje se koriste u tu svrhu su tehnika duracije i tehnika konveksnosti koje predstavljaju jednostavan alat u analizi obveznica.

IMMUNISATION AS A STRATEGY OF PASSIVE BOND MANAGEMENT

Investing in bonds at the time of interest rate fluctuations may cause changes in the profit and liquidity because they directly affect the final value of the funds invested. Therefore, when investing in bonds, banks should, in addition to their basic properties, consider the derived measures of their sensitivity to fluctuations of market interest rates. Commonly accepted measures used for such purpose are the duration technique and the convexity technique, both representing a simple tool in the bond analysis.

Гордана Симић

АНАЛИЗА МОГУЋНОСТИ ОЧУВАЊА РЕАЛНЕ ВРЕДНОСТИ СОПСТВЕНОГ КАПИТАЛА У УСЛОВИМА ИНФЛАЦИЈЕ

Услов опстанка предузећа јесте одржавање реалне вредности сопственог капитала у условима инфлације и обезбеђивање финансирања репродукције из сопствених извора. Анализа основних показатеља битних за одржавање реалне вредности сопственог капитала у условима инфлације, обухвата следеће анализе: анализу финансијске стабилности, анализу задужености и анализу адекватности капитала. Анализа финансијске стабилности је директно повезана са анализом финансијске равнотеже која је најважнија карика у анализи финансијског положаја предузећа. Задуженост се оцењује преко структуре пасиве биланса стања посматране са становишта власништва. Структура пасиве утиче на сигурност, рентабилност и аутономију. Адекватност капитала (capital adequacy ratio - CAR) је однос између капитала и пондерисане активе. Адекватност капитала (енгл. capital adequacy) је способност пружања услуга предузећа јавности све док се одржава законски захтевани однос капитала према укупној активи. У овом раду је на конкретном примеру предузећа Рудник и Термоелектрана Угљевић, а.д. Угљевић приказана анализа могућности очувања реалне

вредности сопственог капитала у условима инфлације.

THE ANALYSIS OF THE POSSIBILITY OF PRESERVING THE REAL VALUE OF ENTERPRISE'S CAPITAL IN TIMES OF INFLATION

In order to survive an enterprise has to maintain the real value of its capital in times of inflation and to secure financial renewal from its own sources. The analysis of the main indicators relevant to the maintenance of the real value of the capital in times of inflation includes the following aspects: financial stability, indebtedness, capital adequacy. The analysis of financial stability is closely related to the analysis of financial balance which is the most important factor in the analysis of an enterprise's financial position. Indebtedness is assessed on the basis of liabilities balance when observed from the aspect of ownership. The structure of liabilities impacts security, profitability and autonomy. Capital adequacy denotes the relation between capital and weighted assets. Capital adequacy assumes that the enterprise is capable of providing public with aid as long as there is the legal relation between the capital and entire assets. This paper gives a specific example of the enterprise Rudnik i termoelektrana Ugljevik and analyzes the possibility of preserving the real value of its own capital in times of inflation.

***

Љепојка Еркић

RESTRUKTURISANJE KAO USLOV OPSTANKA, NEPREKIDNOG UNAPREĐENJA I RAZVOJA POSLOVANJA PREDUZEĆA

Preduzeća danas posluju u okruženju koje neprekidno ugrožava njihov opstanak. U savremenom okruženju i modernom poslovanju preduzeća prisutna je velika neizvesnost i potreba za promenama. Da bi preduzeće poslovalo uspešno potrebno je, pre svega, da se neprekidno prilagođava promenama u okruženju, kao i da samo upravlja promenama. Dakle, preduzeće mora neprekidno da sledi promene, odnosno vrši restrukturisanje svoje organizacije. Jedino na takav način, odnosno kroz spremnost da menja vlastitu organizaciju, metode poslovanja, proizvode, tehnologiju itd., preduzeće će uspeti da opstane na tržištu kao i da ostvari napredak i razvoj u svom poslovanju.

RESTRUCTURING AS A CONDITION OF SURVIVAL, CONTINUOUS IMPROVEMENT AND DEVELOPMENT OF BUSINESS

Companies today operate in an environment that continually threatens their survival. In today's modern business environment and enterprises, there is a great deal of uncertainty and the need for change. In order for a company operating successfully it is necessary above all to constantly adapt to the changing environment and to manage changes. Therefore, the company must continuously follow changes and to restructure their organization. Only in such way and the willingness to change their own organization, business methods, products, technology, etc., the company will be able to survive in the market and to achieve progress and development in their business.

Иван Радовановић, Владо Степанић, Владимир Лугоња

ИНВЕСТИРАЊЕ У ИТ СЕКТОР КАО ФУНКЦИЈА ПРИВРЕДНОГ РАЗВОЈА ЗЕМАЉА У ТРАНЗИЦИЈИ

У јавности се све више говори о ИТ индустрији и њеном значају, што је резултат великог и експлозивног раста овог сегмента привреде, како на глобалном нивоу, тако и код нас. То је један од главних економских приоритета и управо та грана у којој ради велики број младих образованих људи, подстицај је за економски опоравак земље. Земље у развоју морају смањити технолошко заостајање за другим земаљама, а први корак ка томе су већа улагања у сектор информационо-комуникационих технологија. Поставља се питање да ли једна земља има капацитете, законе и знање које је потребно? Унапређење законског оквира и образовних програма, побољшање инфраструктуре, обука кадрова, увођење широкопојасног интернета и стране директне инвестиције су фактори од великог значаја. Ријеч је о подршци кључним ИТ играчима - стартапима, аутсорсинг фирмама, развојним центрима мултинационалних компанија, организацијама које се баве информисањем и образовањем ИТ предузетника и подршци за извоз оригиналних производа. Нагазимо се у информатичкој ери која неминовно намеће привредно-друштвене промјене, а ми одлучујемо какав ћемо став заузети према овој технолошкој револуцији и шта ћемо изабрати, развој или стагнацију.

INVESTING IN IT SECTOR AS A FUNCTION OF TRANSITION COUNTRIES ECONOMIC DEVELOPMENT

The public is increasingly talking about the IT industry and its importance as a result of the large and the explosive growth of this segment of the economy, both globally and in our region. This is one of the main economic priorities, and it is this branch which employs a large number of educated young people, the impetus for the economic recovery of the country. Developing countries need to reduce the technological gap to the other countries, a first step toward the target investment in the sector of information and communication technologies. The question is whether a country has the capacity, laws and knowledge you need? Improving the legal framework and educational programs, improving of the infrastructure, staff training, the introduction of broadband internet and foreign direct investment are factors of great importance. This is a support of key IT players – startups, outsourcing companies, development centers of multinational companies, organizations dealing with information and education entrepreneurs and IT support for the export of the original products. We are in information age, which imposes economic and social change, and we will decide what attitude to take toward this technological revolution and what are we going to choose, development or stagnation.

***

Младен Ђурић

ГЛОБАЛНЕ ПРОМЈЕНЕ И УТИЦАЈ СТРАНИХ УЛАГАЊА НА ЕКОНОМИЈУ ЗЕМАЉА У ТРАНЗИЦИЈИ

Земље у транзицији спроводе низ реформи везаних за макроекономску стабилност, либерализацију и трансформацију власничких права кроз приватизацију и нове власничке аранжмане. Примарни циљ земаља у транзицији је остваривање дугорочног привредног раста који се заснива на повећању инвестиција, нових технологија и повећању конкурентности на свјетском тржишту. Директна страна улагања, као међународни облик кретања капитала, утичу на привредни раст, а ефекти инвестирања зависе од врсте инвестиције и инвестиционог амбијента. Међутим, глобалне промјене, финансијска криза и турбулентно тржиште значајно утичу на динамику и интензитет страних улагања у земље у транзицији.

GLOBAL CHANGES AND THE INFLUENCE OF FOREIGN INVESTMENT ON THE ECONOMY OF COUNTRIES IN TRANZITION

Countries in transition are conducting an entire set of reforms dealing with macroeconomics stability, liberalization and transformation of property rights through privatization and new property arrangements. The primary goal of countries in transition is to ensure long-term economic growth which is based on an increase of investment, new technologies and competitiveness on the global market. Direct foreign investment, as an international form of the distribution of capital, has an effect on the economic growth, and the effects of investment depend from the nature of investment and the investment environment. However, global changes, financial crisis and turbulent market have a significant impact on the dynamics and intensity of foreign investment in countries in transition.

Данка Бабић

УТИЦАЈ СТРАНИХ ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА НА ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ БИХ

Већина земаља у транзицији приступа значајној трансформацији привредног система. Углавном се то ради јако брзо кроз неадекватне приватизације државних предузећа, што резултира смањење БДП, аутоматски смањење животног стандарда и повлачи за собом низ економских негативности. Такве земље налазе излаз у капиталу других земаља, кроз стране директне инвестиције (СДИ), које представљају капитал углавном транснационалних компанија (ТНК). Па тако, и наша земља усмјерава се да створи повољну климу за привлачење страног капитала. Али, при томе, неопходно је да БиХ истражи рјешења која нуде СДИ, те да се истраже и анализирају карактеристике СДИ, и дефинишу стања и истраже проблеми са којима се сусрећу страни инвеститори у нашој држави. Такође, морају да се дефинишу позитивни и негативни ефекти СДИ на привреду БиХ.

THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS ON ECONOMIC DEVELOPMENT OF BiH

Most of the countries in transition make a significant transformation of the economic system. Mostly it is done very quickly through inadequate privatization of state enterprises, that results in a reduction of GDP, automatic reducing of standard of living and entails a series of economic negativity. Such countries find exit in capital of other countries through foreign direct investment (FDI), which mostly represent capital of transnational corporations (TNCs). Going in this direction, our country is trying to create a favorable climate and to attract foreign capital. However, it is necessary for Bosnia and Herzegovina to explore solutions offered by FDI, to explore and analyze characteristics of FDI, and to define situations and analyze problems that foreign investors in our country are faced with. Also, positive and negative effects of FDI on economy in Bosnia and Herzegovina have to be defined.

***

Живана Симић

АНАЛИЗА ИМОВИНСКОГ ПОЛОЖАЈА ПРЕДУЗЕЋА

Да би предузеће уопште могло да постоји и послује неопходно је да располаже имовином помоћу које ће обављати своју делатност јер имовина је кључ сваког пословног подухвата. Ту имовину у предузеће уносе власници-оснивачи, али и правна и физичка лица која касније у току пословања предузећа улажу у њега. Стална и текућа имовина чине основне врсте имовине без којих предузеће и не би могло егзистирати. Предузећа ангажују сталну имовину са циљем да им дугорочно служи у пословању док текућа имовина и њено повећање учешће у структури имовине имају значајан утицај на јачање финансијске снаге предузећа. Тежиште истраживања у овом раду усмерено је на анализу имовинског положаја, структуру имовине, стања и ефикасности имовине као и анализу коефицијената обрта као основних показатеља имовине предузећа. Указано је на потребу сваког предузећа да у структури своје имовине предност да текућој имовини јер њено повећање може позитивно утицати на пословање предузећа јер се иста много брже може трансформисати у новац у односу на сталну имовину чиме се побољшава и ликвидност предузећа. У овом раду је такође на конкретном примеру показан имовински положај предузећа.

THE ANALYSIS OF AN ENTERPRISE'S PROPRIETARY POSITION

In order for an enterprise to do business it is essential to have property because it is the key factor of every business venture. The owners/establishers enter the business with some property, and at some later stage it is possible for the individual and corporate customers to invest in it as well. The permanent and current property comprises the main types of property without which it is impossible for an enterprise to exist. Enterprises use permanent property in order to make a long-term contribution to the business, whereas current property and its increasing involvement in the proprietary structure have a significant impact on strengthening enterprise's financial power. In this paper we focus on the analysis of the proprietary position, its structure, its efficiency as well as turnover coefficient as major indicators of the enterprise's property. It has been pointed that every enterprise should prioritize current property since its expansion can make a positive impact on business in general because it can easily be turned into cash which is not the case with permanent property. This is how enterprise's liquidity can be improved. This paper gives a specific example demonstrating the enterprise's proprietary position.

Маријана Обреновић

**UTICAJ GLOBALNE FINANSIJSKE KRIZE
NA OBIM I STRUKTURU DEPOZITA U
BANKARSKOM SEKTORU REPUBLIKE
SRPSKE**

Globalna finansijska kriza ostavila je uticaj na bankarske sisteme kako razvijenih zemalja, tako i zemalja u tranziciji. Bankarski sistem Bosne i Hercegovine i bankarski sektor Republike Srpske u okviru njega su pod uticajem negativnih posljedica krize. Ovaj rad je urađen s namjerom da se napravi analiza negativnih uticaja finansijske krize na bankarski sektor Republike Srpske, a prije svega na obim i strukturu depozita. Rad podrazumijeva analizu obima i strukture depozita od predkriznog pa kroz naredne godine, uz nastojanje da se uoče promjene nastale u međuvremenu i utvrdite njihovi uzroci i posljedice.

**IMPACT OF THE GLOBAL FINANCIAL
CRISIS ON VOLUME AND STRUCTURE OF
DEPOSITS IN THE BANKING SECTOR OF
THE REPUBLIC OF SRPSKA**

The global financial crisis has left an impact on the banking systems in developed countries and countries in transition. The banking system of the Bosnia and Herzegovina and the banking sector of the Republic of Srpska are under the influence of the negative effects of the crisis. This work was done with the intent to make analysis of the negative impact of the financial crisis on the banking sector of the Republic of Srpska, primarily on the volume and structure of deposits. The paper includes an analysis of the volume and structure of deposits from the pre-crisis period through the following years, with an attempt to detect changes made in the meantime and to determine their causes and consequences.

***

Сузана Стевановић

**ТРАНСФОРМАЦИЈА ПРЕДУЗЕЋА КАО
СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА У УСЛОВИМА
ГЛОБАЛНИХ ПРОМЕНА**

Савремени услови пословања предузећима намећу потребу сталног прилагођавања измењеним условима у окружењу и изградњу структуре засноване на новим постулатима. Ово је посебно изражено у земљама у транзицији, где је крајњи циљ изградити иновативну и флексибилну организацију која може да одговори захтевима тржишта у кратком временском року. У покушају да то и учине предузећа примењују разне моделе реструктурисања и реорганизације пословања. У условима глобалних промена предузећа морају да производе за светско тржиште, да прате брзе технолошке напретке, да буду конкурентна на вишем нивоу, што је наравно тешко. Поред негативних страна феномена глобализације, она се треба схватити и као изазов у могућности економског раста и напретка предузећа. Трансформација организације предузећа у условима глобалних промена намеће се као стратегија за раст и развој предузећа, а често и сам опстанак. Уколико се променама не управља адекватно и правовремено, то може резултовати губицима унутар самог предузећа као и деморалисању запослених, који претежно имају отпор према променама.

**TRANSFORMING COMPANIES AS A
DEVELOPMENT STRATEGY IN TERMS OF
GLOBAL CHANGE**

Contemporary business conditions imposed by the need for constant adjustments changed conditions in the environment and build a new structure based on fundamentals. This is particularly true in countries in transition, where the ultimate goal is to build an innovative and flexible organization that can respond to market demands in a short period of time. In an attempt to do so the company implemented various models of restructuring and reorganization business. In terms of global changes companies need to produce for the world market, to follow the rapid technological advances, to compete at a higher level, which is of course difficult. In addition to the negative side of globalization, it is to be understood as a challenge to the possibilities of economic growth and progress of the company. The transformation of the enterprise in terms of global changes imposed as a strategy for growth and development, and often very survival. If the change is not managed properly and in a timely manner may result in losses within the company as well as the demoralization of employees, who mostly have resistance to change.

Борка Лазаревић

**OSNIVANJE I POSLOVANJE
INVESTICIONIХ FONDОВА NA
FINANSIJSKOM TRŽIŠTU RS**

Na finansijskom tržištu Republike Srpske investicioni fondovi su se pojavili u formi privatizacionih investicionih fondova. Privatizacioni investicioni fondovi su osnovani u procesu vaučerske privatizacije državnog kapitala, sa ciljem prikupljanja vaučera koji su dodijeljeni stanovništvu Republike Srpske. Iako su u javnosti stvorena očekivanja da će fondovi izvršiti efikasno restrukturisanje preduzeća u koje su investirali prikupljene vaučere, podstaći investiciona ulaganja i, u krajnjoj instanci, podstaći dinamičan razvoj tržišta kapitala Republike Srpske, takav ishod je izostao. Transformacija privatizacionih u zatvorene investicione fondove nije doprinijela poboljšanju pozicije manjinskih akcionara, niti otklanjanju nepravilnosti u poslovanju društava za upravljanje investicionim fondovima, koja su naplatom „vrtoglavih“ provizija značajno smanjila vrijednost imovine fondova. Kako bi sproveli sistemske reforme u poslovanju investicionih fondova, regulatorni organi su kreirali prijedlog izmjena aktuelnog Zakona o investicionim fondovima. Kao jedan od najznačajnijih ciljeva predviđenih reformom ističe se ubrzanje procesa transformacije zatvorenih u otvorene investicione fondove, koji danas predstavljaju dominantan oblik fondova u razvijenim tržišnim privredama. Polazeći od navedenih činjenica, istraživanje u ovom radu je usmjereno na analizu poslovanja investicionih fondova na finansijskom tržištu Republike Srpske, sa ciljem sagledavanja trenutnog stanja i uočavanja mogućih pravaca njihovog daljeg razvoja.

**FOUNDATION AND ECONOMIC ACTIVITY
OF INVESTMENT FUNDS AT THE
FINANCIAL MARKET OF THE RS**

On the financial market of the Republic of Srpska investment funds have emerged in the form of privatization investment funds. Privatization investment funds were set up in the voucher privatization of the state capital, with the aim of collecting vouchers that are assigned to the population of the Republic of Srpska. Although in public was created an expectation of the funds to make effective restructuring of the companies where the collected vouchers were invested, to encourage investment and ultimately to encourage dynamic development of the capital market of the Republic of Srpska, such an outcome failed to appear. The transformation of privatization to closed-end investment funds, did not contribute to the improvement of the position of minority shareholders, or to the elimination of irregularities in the management companies of investment funds, which significantly reduced the value of fund assets by charging "a dizzying" commission. In order to implement systemic reforms in the business of investment funds, regulatory authorities have created a proposal for amendments of the current Law on Investment Funds. As one of the most important goals envisaged by the reform emerges the acceleration of the transformation process of closed to open investment funds, which currently represent the predominant form of funds in developed economies. In light of these facts, the research in this paper focuses on the analysis of investment funds in the financial market of the Republic of Srpska, with the aim of reviewing the current situation and to make out the possible directions of their further development.

***

Војка Госпавић, Драгутин Мирковић

**EVROPSKA KOMPANIJA
U KOMUNITARNOM PRAVU**

U komunitarnom pravu su zasnovane odredbe koje regulisu pravni okvir funkcionisanja Evropske kompanije. Evropska kompanija nastaje kao akcionarsko društvo koje je uređeno smernicama i ključnim elementima u Statutu Evropske kompanije. Njena uloga je sve više zastupljena u pogledu novih ekonomskih preokreta. U ekonomskoj globalnoj strukturi Evropska kompanija otvara nove izazove kroz nova pitanja i inovativne poteze. Norme nacionalnog prava uređuju strukturu funkcije i položaja Evropske kompanije.

**EUROPEAN COMPANY
IN COMMUNITY LAW**

The community law based regulations that regulate the legal framework for the functioning of European companies. European company formed as a joint stock company which is regulated guidelines and key elements of the Statute for a European company. It's role is becoming more prevalent in terms of new economic turnaround. In the global economic structure, the European company creates new challenges through new issues and innovative moves. Norms of national law regulating the structure and function of the position of European companies.

Бојана Остојић, Бојана Грујичић

УТИЦАЈ ГЛОБАЛНЕ КРИЗЕ НА ПРИВРЕДНИ РАСТ

У чланку су описани основни узроци настанка глобалне економске и финансијске кризе. Настала глобална криза је утицала на стагнацију економије и смањење финансијских средстава. Глобална криза је свој врхунац достигла 2009. године када је раст свјетске привреде био најслабији. У раду је детаљније графички објашњен утицај свјетске кризе на привредни раст у појединим дијеловима и регионима свијета. Привредни раст подразумијева повећање производње на нивоу националне економије изражено кроз укупан бруто домаћи производ (скуп добара и услуга остварених у току једног периода) у односу на број становника. Евидентно је да глобална криза и даље пријети да угрози све сегменте живота и да излаз треба тражити у технологији и иновацијама, економији знања, науци и научном истраживању у институционалном смислу.

THE IMPACT OF GLOBAL CRISIS ON ECONOMIC GROWTH

In this paper you will find description of the basic elements that have caused global economic and financial crises. The economic crises gave rise to stagnation as well as cutbacks in financial resources. Global economic crises culminated in 2009 resulting with the lowest economic growth rate. In this study, the impact of global economic crises on different parts and regions of the world is graphically defined, in detail. Economic growth implies the increase of production at national level through total gross domestic product (set of goods and services achieved during a certain period of time) compared to population. It became apparent that global crises still threatens to undermine all areas of life and that solution is to be found in technology and innovations, knowledge in economics, science and scientific research in institutional sense.

***

Данко Ковачевић, Маријана Ђуричић, Јовица Јовић

ЗНАЧАЈ СЕКТОРА ОСИГУРАЊА У БРУТО ДОМАЋЕМ ПРОИЗВОДУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Сектор осигурања је на самом почетку у односу на земље Европске уније, као и на развијене земље свијета. С обзиром на привредно стање у Републици Српској и животни стандард, дјелокруг сектора осигурања веома је лимитиран. Каже се да стандард једне земље најбоље одликује дјелокруг, односно, укљученост сектора осигурања у привредни животу једне земље. Најбољи приказ укључености сектора осигурања у привредну активност јесте његов удио у бруто домаћем производу. Значај сектора осигурања ће бити приказан кроз статистичку анализу, тачније кроз регресиону анализу и корелацију. Чињеница да је Република Српска још увијек транзициона земља, неминован је утицај глобалних промјена. У првом дијелу рада биће приказано стање сектора осигурања у Републици Српској кроз поређење одређених параметара са стањем у Европској унији.

IMPORTANCE OF THE INSURANCE SECTOR IN THE GROSS DOMESTIC PRODUCT OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

Insurance sector is at the very beginning comparing to the European Union countries as well as developed countries of the world. Given the economical situation in the Republic of Srpska and living standards, the scope of insurance sector contributions is very limited. It is said that the standard of a country best illustrates the scope, i.e., the involvement of insurance sector contributions in the economical life of a country. The best view of the insurance sector involvement in economic activities is its share in the gross domestic product. The importance of the insurance sector will be shown through statistical analysis, specifically through regression analysis and correlation. Since the Republic of Srpska is still transitional country it is inevitable influence of global change. In the first part of the paper we will show the status of the insurance sector in the Republic of Srpska through comparison of specific parameters to the situation in the European Union.

Жељан Рикић, Цвијетин Малетић

ГЛОБАЛНА ЕКСПАНЗИЈА ИТ ПОСЛОВАЊА И ЗЕМЉЕ У ТРАНЗИЦИЈИ

Концепт савремене економије, базиран је на принципу примјене нових технологија у обављању извршних и управљачких пословних процеса. Незамисливо је обављање пословних процеса у савременом економском систему без коришћења савремених информационих технологија. Када се говори о односу ИТ пословања, на којем је базирано данашње глобално пословање и његовом ефекту на привреде земаља које су у процесу транзиције може се говорити, са једне стране о додатном услову које које ионако слаби економски системи транзитних земаља морају да испуне како би „ухватили корак“ са глобалним економским токовима (проблем неразвијене ИТ инфраструктуре и недостатка кадрова). С друге стране, ИТ пословање, услијед погодности које пружа (проширено тржиште, већа ефикасност, брзина обављања пословних трансакција) омогућава транзитним привредама шансу за њихов бржи развој.

THE GLOBAL EXPANSION OF THE IT BUSINESS AND COUNTRIES IN TRANSITION

The concept of modern economics, is based on the principle of the application of new technologies in the performance of executive management and business processes. Performance of business processes in the modern economic system is inconceivable without the use of modern information technology. When talking about the relationship between IT business, on which is based today's global business and its effect on the economies of countries that are in transition can be discussed, on the one hand about the additional requirement that the already fragile economic systems of transit countries must meet in order "caught up" with the global economy (the problem of underdeveloped IT infrastructure and lack of staff). On the other hand, IT business, due to the benefits, provides (extended market, greater efficiency, speed of carrying out business transactions) to transit economies chance for their faster development.

***

Биљана Нестеровић, Јокица Симићевић

УТИЦАЈ ГЛОБАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ НА ПРИВРЕДУ У БИХ

Тржишни систем привређивања претпоставља децентрализован начин одлучивања свих учесника у размјени, који самостално доносе одлуке о својој дјелатности и који су руковођени мотивом увећања профита и животног стандарда запослених. Недостатак тржишта је један од главних фактора пропасти централистичких система Источне Европе. С тим у вези, јавља се глобална економска криза која доноси пад економске активности, неликвидност реалног сектора, проблеме финансирања текућег прихода, раста и развоја компанија, депресију потрошње грађана и агрегатне потрошње, те енормни раст незапослености. Од три главне карактеристике кризе - пад цијена имовине, пад запослености и производње, и пад реалне вриједности јавног дуга - за БиХ, због досадашње депресијације тржишта рада и политичке осјетљивости проблема незапослености, најпогубније може бити управо губљење радних мјеста, односно опстајање проблема масовне дугорочне незапослености.

INFLUENCE OF THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS ON THE ECONOMY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Market economy system presupposes a decentralized decision-making method of all the participants in the exchange, who independently reach decisions about their activities and are guided by the motives of both profit increase and increase of their employees' living standards. Absence of market is one of the key factors causing collapse of centralized system in Eastern Europe. In this respect, a Global Financial Crisis arises bringing economic downturn, illiquidity of real-estate sector, problems of financing current income, problems of financing growth and development of companies, decrease of consumer spending and aggregate consumption, as well as the enormous increase of unemployment. Of the three main features of the Crisis - real-estate (property or assets) price drop, decline in employment and production, and decline in the real value of public debt for Bosnia and Herzegovina, the most dangerous may be the loss of jobs, or the problem of mass long-term unemployment, due to the current depreciation of the labor market and the political sensitivity of the unemployment issue.

**УТИЦАЈ ГЛОБАЛНИХ ПРОМЈЕНА НА
ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР**

Глобализација банкарства је процес повезивања националних банкарских система у глобални банкарски систем, у којем послују мултинационалне банке. Захваљујући томе, глобална финансијска криза која је настала у САД проширила се и на читав свијет. Интернационализација финансија омогућава финансијском сектору веће задужење на свјетском тржишту. Заједничка карактеристика недавне свјетске финансијске кризе је брзо ширење кроз финансијске системе појединих држава. Иницирана је колапсом тржишта некретнина и захватила је цијели финансијски, а затим и реални сектор развијених земаља и земаља у развоју. За излазак из кризе потребна су институционална и економско-политичка прилагођавања која би довела до промјена понашања потрошача и инвеститора. Теже посљедице глобалне финансијске и економске кризе свијет је избјегао захваљујући обилном фискалном стимулансу, посебно развијених земаља. Међутим, дугорочно одржив глобални раст и развој захтијева да се доврши започето чишћење спорне и токсичне активне финансијских институција и изврши институционално побољшање у финансијском сектору чији су откази генерисали глобалну финансијску, а затим и економску кризу. Ризици за финансијску стабилност присутни су све док траје благи опоравак финансијског сектора.

**THE IMPACT OF GLOBAL CHANGE ON
THE FINANCIAL SECTOR**

The globalization of banking is the process of connecting the national banking systems into the global banking system in which multinational banks operate. Thanks to this, the global financial crisis that originated in the U.S. expanded throughout the world. The internationalization of finances enables greater responsibility in the world market to the financial sector. A common feature of the recent global financial crisis is rapid expansion through the financial systems of individual countries. It was initiated by the real estate market collapse and it afflicted the entire financial, and later the real sector of the both developed and developing countries. To end the crisis, institutional, economic and political adjustments that would lead to changes in behavior of consumers and investors are needed. The world evaded severe consequences of the global financial and economic crisis with the help of abundant fiscal stimulus, especially in developed countries. However, long-term sustainable global growth and development requires that the cleaning of the dispute and toxic assets of financial institutions is completed and institutional improvements in the financial sector whose failures generate the global financial and then economic crisis is carried out. Risks to financial stability are present as long as the slight recovery of the financial sector is in progress.

***

Радивоје Дакић

**ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И ФАКТОРИ КОЈИ
УТИЧУ НА ФОРМИРАЊЕ
СТРАТЕГИЈЕ ТРЖИШНОГ
КОМУНИЦИРАЊА**

Циљ овог рада је да се сагледа општи утицај глобализације на међународни маркетинг, али и да се прикаже који фактори и под којим околностима у највећој мјери утичу на избор стратегије међународног тржишног комуницирања. Специфичност маркетинг комуницирања, а посебно промоционих активности у међународном маркетинг окружењу испољава се кроз чињеницу да су људи широм свијета међусобно различити на одређени начин, али уједно и слични на многе друге начине. На основу ове чињенице, предузећа која су међународно оријентисана, не треба да буду у дилеми да ли да искључиво бирају између стандардизације и прилагођавања, него да

користе истовремено и глобалну и локалну стратегију.

**GLOBALIZATION AND FACTORS THAT
INFLUENCE THE FORMATION OF
INTERNATIONAL MARKETING
COMMUNICATION STRATEGY**

The aim of this paper is to examine the overall impact of globalization on international marketing, but also to show which factors and under what circumstances largely influence the choice of strategies of international marketing communications. The specificity of marketing communications and promotional activities especially in the international marketing environment is manifested in the fact that people around the world are different in a way but at the same time like in many other ways. Based on this fact, companies that are internationally oriented, should not be in a dilemma whether to choose exclusively between standardization and customization, but use both global and local strategy.

Слободан Машановић

UTICAJ SVETSKE EKONOMSKE KRIZE NA BANKARSKI SISTEM U BOSNI I HERCEGOVINI

Posljednjih godina svet se nalazi u ekonomskoj krizi koja ima velikog uticaja na sve sfere poslovanja. Kriza je započela u SAD na tržištu nekretnina i odatle se prelila na ostale zemlje. Prema istraživanjima koja su vršena, uzrok krize je slaba regulacija od strane države i želja za sticanjem velikih profita putem preuzimanja velikih rizika na finansijskom tržištu. Bankarski sistem u Bosni i Hercegovini je osetio efekte ove krize, ali je ostao relativno stabilan zahvaljujući tome što je bankarski sistem u BIH bio visoko kapitalizovan i zbog toga što nije bio uključen u finansijsko tržište gde se vršile transakcije sa visokorizičnim finansijskim derivatima koji su doveli do nastanka krize. Stabilnost je sačuvana zahvaljujući povećanju likvidnosti bankarskog sektora. Banke iz inostranstva koji imaju svoje podružnice u BIH su nastavile da daju finansijsku podršku svojim poslovnim jedinicama u BIH kako bi se nastavilo njihovo poslovanje u BIH (Bečki sporazum). Takođe, centralna banka je oslobodila jedan deo sredstava koji je bio izdvojen kao obavezna rezerva. Međutim, uticaj krize je veći na realni sektor gde je došlo do pogoršanja ekonomskih pokazatelja. Iako pokazatelji ukazuju na to da se situacija poboljšava, još uvek je prisutna nestabilnost u ekonomiji.

THE IMPACT OF THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS ON THE BANKING SYSTEM IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

In recent years, the world is in economic crisis which has great influence on all spheres of business. The crisis started in the U.S. real estate market and there is overflowed to other countries. According to research carried out, the cause of the crisis is the weak state regulation and a desire to acquire large profits by taking big risks in the financial market. The banking system in Bosnia and Herzegovina has felt the effects of the crisis, but has remained relatively stable due to the fact that the banking system would have been highly capitalized and therefore it was not included in the financial market where the transaction is with a high-risk financial derivatives that led to the crisis. Stability is preserved due to increased liquidity in the banking sector. Banks in foreign countries who have their offices in BiH continued to provide financial support to its subsidiaries in Bosnia and Herzegovina in order to continue their operations in Bosnia and Herzegovina (Vienna Agreement). Also, the central bank released a portion of the funds that had been set aside as required reserves. However, the impact of the crisis is growing to the real sector, where there has been a deterioration in economic indicators. Although the data indicate that the situation is improving, it is still present instability in the economy.

***

Бојан Јосић

UTICAJ PROMJENA GLOBALNIH PROPISA U VEZI SOLVENTNOSTI NA POSLOVANJE OSIGURAVAJUĆIH KOMPANIJA

Direktiva Evropske komisije Solventnost II predstavlja značajnu promjenu u oblasti nadzora osiguranja. Promjena se prije svega odnosi na veći obuhvat rizika, tako da direktiva Solventnost II predstavlja pristup zasnovan na rizicima. Za razliku od direktive Solventnost I kod koje je dominantan rizik osiguranja, novom direktivom je predviđeno upravljanje svim rizicima sa kojima se susreće osiguravajuća kompanija u svom poslovanju. Cilj ovog rada je da se ukaže na potrebu što ranijeg usklađivanja propisa u Bosni i Hercegovini sa propisima Evropske unije, kao i na probleme sa kojima bi se mogle suočiti osiguravajuće kompanije u procesu usaglašavanja propisa.

THE IMPACT OF CHANGES IN GLOBAL REGULATIONS RELATED TO THE SOLVENCY ON THE MANAGEMENT OF THE INSURANCE COMPANIES

Directive of the European Commission's Solvency II represents a significant change in the area of insurance supervision. This change is primarily related to the higher risk coverage, so the Directive Solvency II represents a risk-based access. Different from the directive Solvency I at which a risk insurance is dominant, with new directive is provided management of all risks with whom the insurance company meets in its management. The purpose of this paper is to indicate on the need for the earliest possible regulation coordination in Bosnia and Herzegovina with the regulations of the European Union, as well as on the problems with whom may confront the insurance companies from Bosnia and Herzegovina in the process of regulation coordination.

**УПРАВЉАЊЕ КАМАТНИМ РИЗИКОМ У
БАНКАМА**

Важан елемент сигурности сваке банке је постојање система управљања ризицима којима се банке излажу. Управљање каматним ризиком укључује превасходно управљање структуром активе и пасиве банке, како би се константно надзирао утицај који промјена каматних стопа има на финансијски резултат и положај банке. Најзаступљенија стратегија заштите од ризика каматне стопе, која се често примјењује у пракси назива се управљање каматно осјетљивим јазом. Стварна практична примјена управљања ГАП-ом усмјерена је на сужавање односа између промјенљивих стопа активе (средстава) и промјенљивих стопа пасиве (обавеза). Агресивно управљање каматно осјетљивим јазом заснива се на предвиђању управе о тенденцијама будућих кретања каматних стопа на тржишту. Банка или друга финансијска институција која се жели у потпуности заштитити од флукутирања каматних стопа, одређује се за активу и пасиву уз следећи услов да је вијек трајања активе једнак вијеку трајања пасиве, односно да је јаз вијека трајања што је могуће ближи нули. Након дефинисања ГАП осјетљивости биланса банке на ризик промјена каматне стопе, треба користити одговарајуће инструменте за регулисање и релативизацију ризика каматне стопе. Најпознатији инструменти су хедџинг методи, који подразумијевају сопствену заштиту од губитака контрабилансним трансакцијама, те у том смислу се најчешће користе: фјучерси и опције на каматне стопе и каматни свопови.

**INTEREST RATE RISK MANAGEMENT IN
BANKS**

An important element of the security of each bank is risk management system, the existence of which banks are exposed. Interest rate risk management primarily involves management of the assets and liabilities of the bank, in order to constantly monitor the impact that changes in interest rates have on the financial results and position of the bank. The most common strategy of hedging interest rate, which is often applied in practice called the management of interest rate sensitive gap. The actual practical application management GAP is aimed at narrowing the relationship between the variable rate assets (funds) and variable rate liabilities (obligations). Aggressive management of interest rate sensitive gap is based on predicting the administration of the tendencies of future movements in market interest rates. Bank or other financial institution that wants to completely protect against Fluctuation in interest rates, opt for assets and liabilities with the following condition to the life of the assets equal liabilities lifetime, and that the gap lifetime as close as possible to zero. After defining GAP balance of sensitivity the bank's risk changing the interest rate, subject to adequate instruments should be used to control and relativization of interest rate risk. The most famous instruments are hedging method, which imply their own protection from loss with contrary balance sheet transactions, and in this sense are commonly used: futures and options on interest rates and interest rate swaps

***

Мико Љубојевић

**УПРАВЉАЊЕ РИЗИКОМ КРЕДИТНОГ
ПОРТФОЛИЈА БАНКЕ КАО ЈЕДНА ОД
НАЈВАЖНИЈИХ ФУНКЦИЈА БАНКАРСКОГ
МЕНАЏМЕНТА**

У раду је представљен кредитни ризик, методе мјерења кредитног ризика, као и начини на који банке врше управљање кредитним ризиком, као најбитнијим ризиком у њиховом пословању. Посебан осврт је направљен на кредитни ризик ком је изложена Босна и Херцеговина, као једна од земаља код које је овај ризик изражен. Управљање ризиком у банкама постало је „врјућа“ тема након системске финансисјке кризе 2008. године, најзначајније кризе у модерном периоду. Магнитуда кризе сугерише да је управљање ризицима било неефикасно и да регулације ризика нису постигле главни циљ: избјегавање системске кризе. Због тога ћемо у овом раду покушати да укажемо на значај кредитног ризика за савремено банкарство и функционисање комплетног финансијског тржишта

**RISK MANAGEMENT OF CREDIT
PORTFOLIO OF THE BANK AS ONE OF THE
MOST IMPORTANT FUNCTIONS OF
BANKING MANAGEMENT**

This paper presents the credit risk, credit risk measurement methods as well as how banks perform credit risk management, as well as a capital risk in their business. A special emphasis is made on credit risk which is exposed to Bosnia and Herzegovina, one of the countries in which this risk is expressed. Risk management in banks has become a "hot" topic after systemic financial crises 2008th The most significant crisis in the modern period. The magnitude of the crisis suggests that risk management was inefficient and risk regulation did not achieve the main goal: avoiding a systemic crisis. Therefore, this paper will attempt to show the importance of credit risk in modern banking and functioning of the entire financial market.

Слађан Симић

ЗНАЧАЈ ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У ПРИВРЕДИ ЗЕМАЉА У РАЗВОЈУ

Информационо-комуникационе технологије (ИКТ) и глобализација свакодневно утичу на комерцијализацију, отварање привреда земаља, рушење баријера, које спречавају слободан проток роба, услуга, информација, капитала и знања. Друштво знања, како многи називају друштво чији смо и ми савременици, за своје постојање првенствено може захвалити развоју технологије. ИКТ у савременој економији и модерном друштву имају улогу носиоца иновација и развоја у готово свим гранама привреде, истовремено су и један од кључних предуслова за постизање конкурентске предности и модернизације економске и социјалне сфере једне земље. У протеклих неколико деценија ИКТ доживјеле су експанзију широм свијета (највећа стопа раста у свјетској економији отпада баш на информационо-комуникационе технологије), тако да су владе многих земаља морале усвојити одговарајуће и ефикасне јавне сервисе, пословни сектор усваја нове облике пословања, становништво мијења свакодневне навике (употреба интернета). Овај тренд раста несумњиво да ће се наставити и у наредном периоду, а како би узеле учешће у том тренду, многоброје земље, како развијене, тако и оне у развоју, донијеле су програме подршке ИТ сектору. Ширење мобилне телефоније, персоналних рачунара, широкопојасног интернета довели су до економског развоја, побољшања здравствене заштите и пољопривредне производње у земљама у развоју. Земље у транзицији морају много брже и агресивније прихвати и развијати ИЦТ и тако се укључити у савремене токове живота.

THE IMPORTANCE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE ECONOMY OF DEVELOPING COUNTRIES

Information and Communications Technology (ICT) and globalization affect the commercialization, opening of economies of the countries, destroying the barriers which prevent free flow of goods, services, information, capital and knowledge on a daily basis. The society of knowledge, as many call the society in which we live in today, can thank primarily to the development of technology for its existence. ICT in the modern economy and modern society has the role of an innovator and developer in almost all sectors of economy, and at the same time it is one of the key prerequisites for achieving competitive advantage and modernization of economic and social spheres of a country. In the last couple of decades ICT expanded all over the world (ICT has the highest growth rate in the world economy), so governments of many countries had to adopt appropriate and efficient public services. Business sector adopted new forms of doing business, while the people changed their everyday habits (usage of the Internet). This trend of growth will, without question, continue in the period to come. In order to take part in this trend, many developed countries, as well as those developing, implemented IT sector support programs. Expansion of mobile phones, personal computers, and broadband Internet resulted in economic development, improvement in healthcare services and the agricultural production in developing countries. The countries in transition must accept and develop ICT much quicker and more aggressive in order to become a part of a modern society.

***

Данка Зацић

FIREWALLS ZAŠTITA OD HAKERA

U današnje vrijeme sve je veća potreba upotrebe računara u poslovanju radi pojednostavljivanja posla, skraćivanja vremena obrade, olakšanog čuvanja podataka itd., što sa sobom donosi i veći broj informatičkih stručnjaka. Koliko god računari imali pozitivan uticaj na poslovanje, jedna od najvećih mana je lakši pristup povjerljivim podacima od strane napadača koji žele da nanesu štetu organizaciji. U radu će biti obrađen jedan vid zaštite od napada od strane hakera: primjenom Firewall-a („vatreni zid“, „sigurnosna stijena“).

FIREWALLS PROTECTION FROM HACKERS

At the present time, the need for using computer in business is constantly increasing for the sake of simplifying the job, shortening the processing time, facilitating the storage of data, etc., which brings with it a larger number of IT professionals. As much as computers have a positive impact on the business, one of the biggest flaws is easier access to confidential data by attackers who want to inflict harm to the organization. In this paper will be explained one aspect of protection from attack by hackers: use of firewall ("firewall", "security rock").